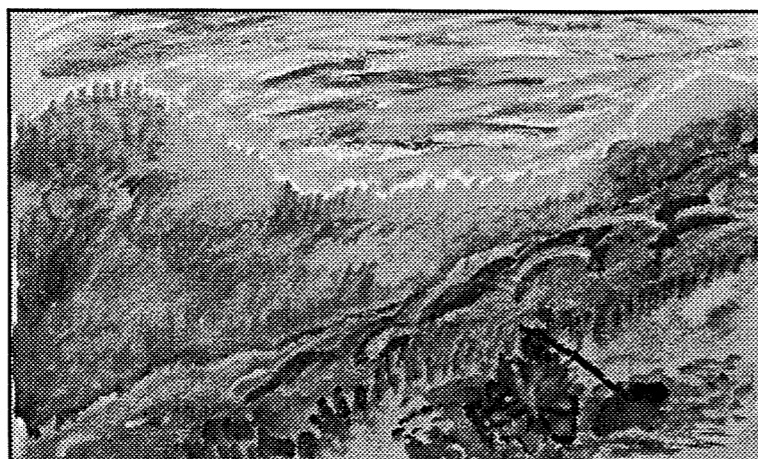

Timo Leppäjärvi
Lapin maisema

Marja Korteniemi
Lapin maisema

Outi Ahava
Musta kissa

TUNTOSARVI 25.vuosikerta, ISSN 0358-2280

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki.

Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

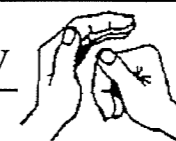
Päätoimittaja: Katri Pyykkö **Toimittaja:** Raili Karisaari

Toimitusneuvosto: Unto Honkanen (pj), Raili Karisaari (siht), Vieno Hyttinen, Merja Rouhiainen, Ritva Väisänen, Ulla Kungas, Katri Pyykkö.

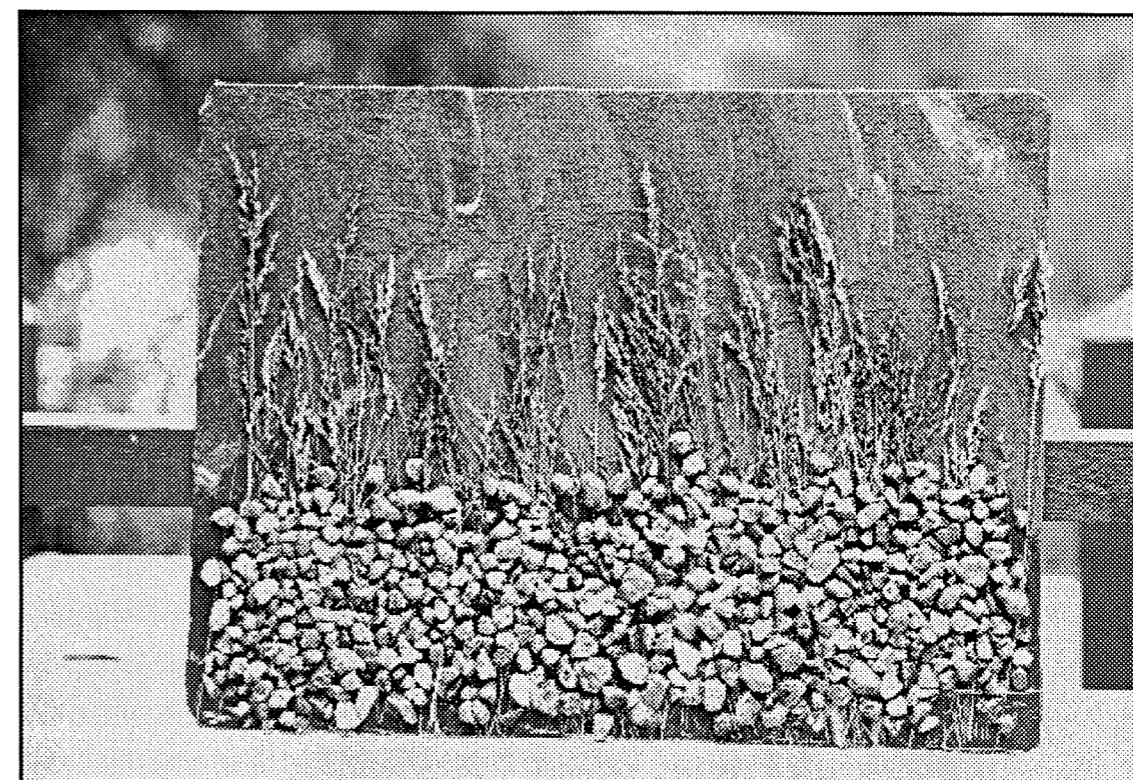
Vuosikerta 150 mk. Lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteenä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä ja sähköpostina.

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Elokuu 8/1999

Teemana kommunikaatio

Terveisiä ulkomailta

Taideleiri Inarissa

Sisällys

Uusia kasvoja	2
Pääkirjoitus: Teemana kommunikaatio, viestintä ...	3
Viittoa vai eikö viittoa - siinäpä kysymys	4
Pistekirjoitus	5
Suuraakkoset ja sormiaakkoset	8
Pieniä oivalluksia!	9
Oivalluksista käytäntöön	10
Mielipidepalstalla!!! Mistä apu?	11
Tulkkien koulutus kehittyi ..	12
Viittomakieli on luonnollinen kieli	13
Terveisiä Ranskasta	14
XII Dbl:n Maailmankonferenssi Portugalissa	16
Induktion häiriöt	17
Lapin luonto innoituksen lähteenä	18

Kannessa Pekka Rissasen maisematyö. Materiaalina on pienet kivet ja kuivat heinät. Takakanassa maalauksia: Outi Ahavan Kissa sekä Marja Korteniemen ja Timo Leppäjärven Lapin maisemat. (Kuvat: Raili Karisaari)

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 15.9. Aineiston viimeinen jättöpäivä on 3.9.

Uusia kasvoja

Katri Pyykkö

Uusi mikrotukihenkilö on aloittanut työnsä keskustoimistossa Helsingissä. **Jorma Törnwallilla** on taustallaan ATK-instituutti ja pitkä työkokemus ATK-alalta. Hänellä on vankka ohjelmointikokemus. Hän on ohjelmoinut, suunnitellut tietojärjestelmiä, asentanut ohjelmia, kouluttanut ja ratkaissut erilaisia tietojärjestelmäongelmia.

Jorma kertoo, että kuurosokeiden mikrotukihenkilönä toimiminen on täysin erilaista kuin se, mitä hän on tehnyt aikaisemmin. Nyt keskeistä on se, miten ihmiset voivat käyttää tietokoneita hyväksi. Se on haaste. Tällä hetkellä Jorma selvittää, min-kälaisia koneita ja ohjelmistoja on sekä toimistossa että asiakkailla.

Jorma on 180 pitkä ja sopusuhtainen 49-vuotias nuori mies. Hänellä on ruskeat lyhyet hiukset. Jorma harrastaa pyöräilyä, kymppitansseja, löhöämistä, englanninkielistä kirjallisuutta ja eurosportin katselua. Hänellä on jo kaksi aikuista lasta. Piakkoin hän on menossa uusiin naimisiin. □

Teemana kommunikaatio, viestintä

Kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten kommunikaatiotavat ovat mitä moninaisimmat. Kukin käyttää itselleen sopivinta viestimistapa. Sopivan, kätevän ja nopean tavan löytäminen voi olla joskus vaikeaa.

Tämän lehden teemana on kommunikaatio, viestintä. Sitä käsitellään lehden artikkeleissa muutenkin. Myös monissa kuurosokeiden omissa kertomuksissa kommunikaatio toisten ihmisten kanssa, pulpahtaa usein esiin. Kerrotaan, omista kokemuksista tai kuinka kenenkin kanssa jutellaan. Toisten kanssa yhteydessä oleminen on tärkeää kaikille.

Myös vaihtoehtoiset kommunikaatiotavat herättävät kiinnostusta. Niihin on tutustuttu kursseilla ja leireillä. Moni toivoo, että löytäisi niistä itselleen sopivan tavan viestiä. Ja on löytänytkin.

Viittomakielellä on suuri merkitys kuurosokeille ja kuulonäkövammaisille, vaikka kaikki eivät sitä käytäkään. Suomalaisen Johanna Me-

schin väitöskirja valmistui viime vuonna ja hän väitteli Ruotsissa. Hän tutki kädestä käteen viittomista (= taktiiliviittominen). Hän selvitti, miten taktiiliviittomisessa vaihdetaan vuoroa, miten kysytään ja välitetään tunteita. Se on ensimmäinen täysin kuurosokeiden kommunikaatiota koskeva tutkimus.

Kaiken viestinnän taustalla on kieli. Järjestön lehdet ja muut julkaisut tukevat kielen oppimista. Lehdissä pyritään selkeään ja hyvään suomen kieleen. Toisaalta halutaan myös antaa hiukan haasteita. Viittomakieliset videot taas palvelevat viittomakielisiä asiakkaita. Tuntosarvi ja monet oppaistamme julkaisetaan myös ruotsin kielellä.

Kielitaito kehittyy, kun sitä harjoittaa. Jatkuva harjoittelu ja opettelu kehittää ja parantaa kielitaitoa, olipa kyse suomen tai ruotsin kielestä, viittomakielestä tai muusta vieraasta kielestä. Jos kieltä ei harjoita, se unohtuu.

Katri Pyykkö
Tiedottaja □

Viittoa vai eikö viittoa - siinäpä kysymys

Seija Troyano

Nykyisin painotetaan paljon sitä, että kuuron, vaikeasti kuulovammaisen tai kuurosokean lapsen perheen ja lähipiirin pitäisi saada mahdollisimman hyvät valmiudet kommunikoida lapsen kanssa. Kommunikaatiokeinoon valintaa helpottaa se, että diagnoosi voidaan nykyään tehdä usein jo varhaisessa vaiheessa.

Kun ihmisen kuulo heikkenee tai häviää myöhemmällä iällä, moni kokee, että totuttuja tapoja on vaikea muuttaa. Moni sinnittelee kuulonjäänteiden ja/tai huulioluvun avulla. "Kun näin on ennenkin pärjätty, pärjätään kyllä jatkossakin", ajattelee yksi jos toinenkin.

Sain äskettäin käsiini uusimman englantilaisen **US FAMILIES** (Usher-perheet)- julkaisun. Ajankohmainen aihe lehdessä oli kommunikaatio. Lehdessä todetaan, että huulioluku on tärkeä osa monen kuurosokean kommunikaatiota. Ainoana keinona se väsyttää silmiä ja aivoja ja jättää paljon arvaamisen

varaan. Viittomakielen/viittomien käyttö samanaikaisesti helpottaa tilannetta.

"Kommunikointi kädestä käteen"-projektissa työntekijät tapasivat kuurosokeita, joilla oli Usher2. He eivät viittoneet, mutta halusivat nyt oppia sitä, koska heidän näkönsä oli huonontunut. Heidän mielestään viittomakielen osaaminen antaa mahdollisuuden kommunikoida, vaikka näkö menisikin. Valitettavasti monella oli vaikeuksia opiskella viittomakieltä normaalissa luokassa näönjäänteensä avulla. Heidän ei ollut helppo seurata opettajaa tai opiskelutovereitaan.

Joiltakin näiltä kuurosokeilta kysyttiin, miten viittomakieli on auttanut kommunikoinnissa. He vastasivat mm. näin:

- Nyt kun näköni on huonontunut, en voi enää turvautua huuliolukuun. Siksi tulevaisuudessa viittomakieli on hyvin tärkeä, että voin jatkossakin kommunikoida. Toivon, että oli-

sin oppinut sen jo aikaisemmin, ettei tarvitsisi ponnistella nyt niin kovasti.

- Lapsuudessa kommunikoin puheella, mutta kaksikielisyydestä on paljon hyötyä. Mielelläni näkisin nykyistä useamman usherin viittovan.

- Jos usher-henkilöt osaavat viittoa, he voivat viittoa myös kädestä käteen, käyttää tulkkia ja olla mukana sosiaalisissa tapahtumissa.

● Haastatelluilla ushereilla oli myös neuvoja muille kuurosokeille sekä perheille, joissa lapsi on äskettäin todettu usheriksi.

- On parempi oppia viittomaan vielä, kun hyödyllistä näköä on jäljellä.

- On suositeltavaa oppia viittomakieltä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Kun näkö huononee, se on vaikeampaa. On vaikeaa pysyä luokan mukana, kun ei aina näe, mitä muut viittovat.

- Ole rohkaiseva. Auta Usher lapsia ja opettele itse viittomaan. Et ole yksin. Tarvitset aikaa, että sopeutut ja saat kaiken tarvitsemasi avun ja tuen.

Vaikka viittomakielen opiskelu ja kielen hyväksyminen oli aikoinaan itselleni "pienen työn ja ison tuskan" takana, on se ehdottomasti kannattanut. Miksi ei olisi? □

Pistekirjoitus

Soile Silvennoinen

Erilaisia kohokirjoitusjärjestelmiä tunnetaan jo 1600-luvulta lähtien. Ensimmäinen kohokirjaimin painettu kirja ilmestyi vuonna 1786. **William Moon** esitteli 1839 oman kirjoituskanssa. Sitä käyttävät edelleen henkilöt, joiden on vaikea tunnistaa pisteitä sormillaan. **Louis Braille** kehitti pistekirjoitusjärjestelmänsä. Sen pohjana oli **Charles Barbierin** kehittämä järjestelmä. Braille oli itsekin sokea. Hän opiskeli Pariisin sokeainkoulussa ja opetti siellä myöhemmin. Hän oli vain 16-vuotias, kun pistekirjoitusaakkoset valmistuivat vuonna 1825. Ranskassa ne hyväksyttiin virallisesti vuonna 1844.

Pistekirjoitusta kutsutaan myös sokeain kirjoitukseksi tai braillekirjoitukseksi. Se on kohokirjoitusjärjestelmä, jota luetaan sormin. Järjestelmän peruskuvio on suorakaiteen muotoinen. Siinä on kaksi pistettä rinnakkain ja kolme allekkain. Peruskuviosta voidaan muodostaa 63 erilaista merkkiä. Lisäksi käytetään merkkejä, jotka yhdistetään useammasta kuvioista. Näin syntyvät kirjaimet, välimerkit, numerot, muut matemaattiset merkit ja nuotit.

Pistekirjoitusta käytetään kaikkialla maailmassa. YK:n kasvatus-, tie- de- ja kulttuurijärjestö UNESCO antoi 1950-luvulla suosituksen, että pistekirjoitusta opetetaan kaikkialla maailmassa. Eri kielten erikois- merkkejä lukuunottamatta pistekir- joitusmerkit ovat samat kaikkialla.

Pistekirjoituksen opiskelu

Suomessa pistekirjoituksen opetta- minen alkoi vuonna 1865 maan ensimmäisessä sokeain koulussa. Nykyisin pistekirjoitusta opetetaan

näkövammaisten peruskoulussa Jyväskylässä, vastaavassa ruotsin- kielisessä koulussa Helsingissä sekä Arlainstituutissa Espoossa. Ai- kuisena pistekirjoitusta voi opiskel- la myös mm. NKL:n ja sen alueyh- distysten kursseilla, yksilöohjauk- sessa ja etäopiskeluna.

Pisteopintojen alussa oppilaalle ker- rotaan pistekirjoituksen käyttömah- dollisuuksista ja tehdään tuntoaist- tin kehittämisharjoituksia: tunnustel- laan erilaisia pintoja ja muotoja, tul- kitaan esineitä ja niistä tehtyjä ko-

Pisteaakkoset. Mustat pisteet kuvaavat kohtaa, jossa on kohopiste. Pis- teet kirjoitetaan paperin toiselta puolelta vastakkaisessa järjestyksessä. Niin pisteet ovat koholla oikeinpäin, kun paperilta tunnustellaan tekstiä. Näkö- vammaisten keskusliitolla on kortti, jossa on pisteet on koholla.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	1	2	3
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	4	5	6
U	V	W	X	Y	Z	Å	Ä	Ö		7	8	9
,	;	:	.	?	!	()	“		0		

hokuvia ja pelataan pelejä. Näin sormenpäät tuntevat paremmin ja luottamus tuntoaistiin kasvaa.

Varsinainen pistekirjoituksen opet- telu aloitetaan kohopisteiden avul- la. Ensin tutustutaan 6 pisteen pe- ruskuvioon esimerkiksi pistepuu- mallin avulla. Sitten opetellaan pis- teiden paikat ja nimitykset. Aluksi opetellaan muutamia helposti hah- moteltavia kirjaimia, kuten A, K, L ja M ja opituilla kirjaimilla tehdään luku- ja kirjoittamisharjoituksia.

Pistekirjoituksen opiskelun voi, ja mielestäni myös kannattaa, aloittaa jo silloin, kun näköä on vielä jäljellä. Silloin on helppo muodostaa koko- naiskuva pistekirjoitusjärjestelmästä ja oppiminen on nopeampaa. Esim. itse opin pistekirjoituksen jo 13 vuot- ta sitten.

Käyttömahdollisuuksia

Pistekirjoitus on tärkeä apu näkö- vammaiselle työssä, opiskelussa, vapaa-aikana ja jokapäiväisissä toiminnoissa.

Minunkin elämäni pistekirjoitus kuului kiinteästi heti sen oppimisen jälkeen. Olen toiminut pisteohjaa- jana yksilöllisessä ohjaustyössä ja kursseilla. Olen luennoinut monis- sa eri paikoissa pistekirjoituksesta. Olen opettanut myös pistekirjoituk-

seen pohjautuvien apuvälineiden käyttöä (dialogos, tellatouch).

Pistelukutaidon ylläpitäminen on tärkeää. NKL:n kirjastosta voin lai- nata pistekirjoja. Minulle tulee myös muutamia pistelehtiä. Minulla on pistelehtiä mukanani myös esim. automatkoilla. Luen pistetekstiä sormilla ja samalla ihailen maise- mia.

Olen kirjeenvaihdossa näkövam- maisten ja kuurosokeiden kanssa. Pistekirjoitus voi olla myös kommu- nikointitapa. Sormipistekirjoituksen opin japanilaiselta kuurosokealta, Satoshi Fukushimalta eräässä kon- ferenssissa. Kun minä puhuin, niin kosketin etu-, keski- ja nimettömäl- lä sormellani Satoshin sormia sa- massa järjestyksessä samoin kuin kirjoittaisin pistekirjoituskoneen näppäimillä. Jokaista pistekirjoituk- sen kuutta pistettä vastaa siis sor- mi. Sormipistekirjoitus soveltuu hy- vin kommunikointiin toisen pistekir- joitusta osaavan kuurosokean kanssa. Tulevaisuudessa voin liit- tää tietokoneeseeni pistenäytön.

Pistekirjoituksen oppiminen on tuo- nut minulle paljon uusia mahdoli- suuksia. Kun näkö huononee edel- leen, pistekirjoitustaidon hyödyntä- minen laajenee jokapäiväisessä elämässä. □

Suuraakkoset ja sormiaakkoset

Vieno Hyttinen

Olin 70-luvun alussa sopeutusmi- valmennuskurssilla, jossa oli 10 eri- asteisesti kuurosokeaa mukana. Tyyskylässä oli silloin helteinen hei- näkuu.

Eräs syntymästään saakka kuuro ja lapsena näkönsä menettänyt kurs- silainen halusi keskustella kanssa- ni. Hänen äitinsä kertoi sen minulle. Minä näin silloin vielä ja kuulin kuu- lolaitteen avulla. Näin myös huulion ja sekin auttoi äänen lisäksi.

En osannut sormiaakkosia enkä viittomakieltä. Ihmettelin, mikä nyt neuvoksi. Sitten oivalsin: kirjoitan hänen käteensä aakkosilla. Uusi ystäväni riemastui. Hän muisti elä- mänsä ensimmäiset aakkoset. Nii- tä nimitettiin silloin tikkukirjaimiksi. Kaija Salekari esitteli niitä televisio- ssa. Siitä se sitten yleistyi. Myö- hemmin nimi muutettiin antikvakir- jaimiksi. Nyt niitä kutsutaan suur- aakkosiksi.

Vasta tämän kurssin jälkeen opet- telin sormiaakkoset. Kun ensimmäi- sen kerran näin sormiaakkoset,

ajattelin, että ne ovat niin vaikeat, että en opi niitä. Mutta kun ryhdyin harjoittelemaan, hämmästyin. Näin- kö helpot ne onkin.

Minulta on kysytty, kummat ovat helpommat tai nopeammat, sormi- vai suuraakkoset. Täytyy sanoa, että se riippuu paljon käden koosta ja käsialasta. Sormia on pitempiä ja lyhyempiä, ohuempia ja paksumpia, notkeampia ja jäykempiä. Suuraakkoset ovat ehkä hiukan no- peammat ja ne on helpompi tajuta kuin sormiaakkoset. Näin ainakin sellaiselle ihmiselle, joka on joskus nähnyt kirjaimet.

Kuurosokeiden kokouksissa ja muissa tilaisuuksissa käytän suur- aakkosia silloin, kun en käytä kes- kustelukonetta. Jos tilaisuudessa on näkeviä ja kuulevia ihmisiä, jotka ei- vät osaa sormiaakkosia, käytän suuraakkosia ja tella touch -kes- kustelukonetta. Sitä voi käyttää vain, jos toinen näkee normaalisti ja toi- nen osaa pistekirjoituksen. Konees- sa on molemmat näppäimet. Harjoitus tekee mestarin. □

Pieniä oivalluksia!

Riitta Lahtinen, kuurosokeiden kommunikation tutkija

Minulle kommunikaatio tarkoittaa sosiaalista yhdessäoloa, jossa hen- kilöt pystyvät olemaan tasavertai- sesti mukana keskustelussa koko ajan. Olemme vuosien ajan koon- neet kuurosokeiden ja perheen- jäsenten/ystävien ratkaisuja erilai- siin kommunikaatiotilanteisiin, jois- sa joko puhe tai viittominen eivät ole olleet riittäviä. Tärkein kysymys on: Miten saada nopeasti informaatio- ta, energiaa säästäen, helposti ja reaaliajassa? Onko se mahdollista?

Ratkaisut ovat aina perhe- ja yksi- lökeskeisiä. Mutta myös kaikille yh- teisiä piirteitä löytyy. Kun tulee vie- raita tai on autossa, juhlassa, ostok- silla, tilanteet muuttuvat joka hetki, samoin kommunikaatiotavat. Kun lähtee toisen luota pois, suunnan antaminen antaa vihjeen sekä pois- lähdöstä että suunnasta. Silloin ei tarvitse nöyryyttävästi miettiä, jää- kö yksin puhelemaan. Entä kun kuulolaitteita ja muita apuvälineitä ei käytetä tai kun niitä ei voida käyt- tää? Olemmeko silloin hiljaa? Mitä useampi menetelmä on käytössä, sitä paremmin tietoa saa.

Olen saanut paljon palautetta kuu- rosokeilta. Niistä käy selvästi ilmi, että toivotaan menetelmiä, jotka ovat käytännöllisiä, toimivia helppo oppia ja muistaa.

Puhe ja viittominen ovat yleisimmät kuurosokeiden kommunikaatiotavat. Mutta muita tapoja voi miettiä, kun puhetta ei enää kuule eikä vielä osaa viittoa niin hyvin, että keskus- telu olisi riittävän laadukasta.

Sormiaakkosten käyttö kiinnostaa useita perheitä. Englantilaisien sor- miaakkosten suosio on kasvamas- sa, koska ne ovat helpot. Ne ovat myös helpot muistaa. Myös suoma- laisia sormiaakkosia voi käyttää. Näen ne taas rinnakkaismenetel- mänä, jota voi käyttää eri tilanteis- sa eri puolille kehoa. Sormiaakko- sia voi tehdä pöydän alla huomaa- mattomasti. Fyysisesti ne on help- po tehdä. Myös Dalgarnon sormi- aakkosia kokeillaan. Ne muistutta- vat englantilaisia. Niistä voi tehdä piirretyn version sormikkaaseen. Sen voi laittaa käteensä, kun on su- kuloimassa tai kaupassa. Toinen

henkilö osoittaa vain kirjaimia hanskasta. Se on kevyt ”apuväline”, joka toimii ilman sähköä ja erityistä opetusta. Sen osaa jokainen, kukaan tietää kirjaimet ja osaa tavata!

Tärkeintä on, että tiedämme, mitä keinoja on käytössä. Niistä voimme valita itsellemme sopivimmat.

Keholle piirtäminen on yksi mielenkiintoinen menetelmä, kun tutustuu taiteisiin. Muodot ja värit voidaan suoraan kuvauksen jälkeen tehdä toiselle esimerkiksi piirtämällä selkään. Silloin taulusta voi nauttia pidempään ja käyttää omaa mielikuvitustaan!

Musiikkiesitys tai pantomiimiesitys voidaan tulkata liikeillä. Silloin esitys esitetään, niin, että liikutaan yhdessä toisen kanssa. Puhetta tai viittomia ei käytetä. Näin henkilö voi itse päätellä, mitä tapahtuu.

Uskallusta, rohkeutta ja uteliaisuutta tarvitaan!

Näitä menetelmiä voi tulla opettamaan kuurojen kansanopistoon kursseille joko perheenjäsenen, ystävän tai tulkin kanssa! □

Oivalluksista käytäntöön

Russ Palmer

Opiskelen Sibelius Akatemiassa. Luennot ovat vauhdikkaita: yhtäaikaan sekä puhutaan että näytetään kuvioita ja piirroksia. Joskus harjoitukset ovat pimeässä huoneessa, jossa vain musiikki soi. Näissä tilanteissa on ollut pakko kehittää toimivia ratkaisuja, jotta saan saman informaation kuin muut opiskelijat.

Pelkkä huulion lukeminen, mikrofooniin puhuminen tai kädestä käteen sormittaminen ei ehdi antamaan kaikkea ympärillä olevaa tietoa. Keholle piirtäminen ja sosiaaliset pikaviestit turvaavat ryhmässä pysymisen. Ja mikä mukavinta; opetan nämä menetelmät aina tulkeilleni ja ystävilleni. Ne ovat helppo oppia. Minulle niiden käyttö takaa yhteenkuuluvaisuuden ja laadun sosiaalisissa tilanteissa! □

Suomen Kuurosokeat ry:n julkaisemia kirjoja:

Korvat ja kuuleminen -kirja mustavalko tai levykeversiona (80 mk/kpl)

Tiskattu Ruusu -runoja ja tarinoita -kirja mustavalko-, pisteversiona tai äänitteenä (50 mk /kpl)

Mielipidepalstalla!!! Mistä apu?

Marja-Liisa Ritala

Kunnat myöntävät vaihtelevasti viittomakielen opetusta. Lakitekstin ei muuta kommunikaatiotapaa tunne. Kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten kommunikaatio ei aina ole viittomakieltä. Keskuudessamme on monia korvaavia kommunikaatiotapoja käytössä. Tulkeilla ja viittomakielen opettajilla ei aina ole edes tietoa käytössämme olevista menetelmistä. He kuitenkin joutuvat opetuksen antamaan.

Kotiopetuksessa olen yrittänyt löytää kommunikaatiotavan, joka toimisi juuri minun kohdallani. Minulla on vaikeuksia erottaa liikettä. En erota viittomakieltä, viitottua puhetta ja huuliota tulkkaustilanteessa riittävän hyvin kaikesta opetuksesta huolimatta. Suuri osa myönnetyistä kotiopetustunneista kuluu kokeillen ja etsien. Tuhlaantuu energiaa ja aikaa. Tulee pettymyksiä ja harmaita hiuksia. Olen kokeillut Dalgarnon sormiaakkosia. Ne ovat varsin käytökelpoiset monille. Olen kokeillut englantilaisia sormiaakkosia. Mo-

lemmissä käsieni tunteohäiriöt haittaavat lukemista. Tavalliset sormiaakkoset kädestä käteen ovat helpoimmat, mutta puhenopeuden tavoittaminen on vaikeaa. Myös opettajalleni asiat ovat uusia ja outoja. Kyselemme ja etsimme siis molemmat.

Olenkin miettinyt hartaasti. Meillä kuurosokeilla ja kuulonäkövammaisilla pitäisi olla mahdollisuus ennen kotiopetuksen aloittamista konsultoida ja neuvotella jonkun kanssa, joka tietää niin erilaisista kommunikaatiotavoista kuin niiden soveltuvuudesta erilaisille ihmisille. Tarvittaisiin nimenomaan kommunikaatiotapoihin perehtynyt työntekijä. Jokainen meistä kuurosokeista ja kuulonäkövammaisista tarvitsee toimivan vaihtoehdoisen ja korvaavan kommunikaatiotavan. Näin säästettäisiin aikaa, energiaa ja yhteiskunnan varoja, kun voitaisiin suunnata opetustunnit siihen, mihin ne on tarkoitettukin.

Nykyinen tilanne antaa myös melkoiset haasteet myös tulkki- ja opettajakoulutukselle. Harva tulkki tai vk-opettaja on valmis omalla kustannuksellaan hakemaan sitä lisätietoa, jota erilaiset kommunikaatiotavat toki heiltäkin vaativat.

Jospa tulevaisuudessa löytyisi ratkaisu näihin! □

Kysyttiin mielipidepalstalla: Induktion häiriöt

Katri Pyykkö

Erilaiset apuvälineet auttavat kuurosokeita ja kuulonäkövammaisia kommunikoinnissa. Jos kuuloa on jäljellä, kuulolaite ja induktiosilmukka myönnetään lääketieteellisin perustein. Kuulolaitteen myöntää keskussairaalan kuulokeskus ja induktiota haetaan kunnan sosiaalipalvelusta.

Viime lehdessä **Pekka Juusola** kertoi asunnosta, jossa talon sähköpääkeskus häiritsi kuulokojetta T-asennossa. Pekka itse ehdottikin, että uutta asuntoa kannatta "kuunnella", ennen kuin muuttaa. Se on hyvä neuvo.

Apuvälineteknikko **Jukka Asumaa** on tehnyt paljon töitä myös Suomen Kuurosokeat ry:lle. Hän sanoo, että kun kuulokojetta valitaan, pitää miettiä sen eri ominaisuuksia. Ominaisuudet vaikuttavat häiriöihin.

Jukka Asumaa kertoo, että mihin tahansa asuntoon voi asentaa induktiosilmukan. Hissin konehuoneen tai sähköpääkeskuksen aiheuttama häiriö on paikallinen: se ei kuulu koko asunnossa. Häiriöön voi löytä apu pelkästään muuttamalla

huonekalujen järjestystä. Sohva pois sähkökeskuksen päältä ja häiriötä ei enää ole. Televisiokin aiheuttaa puolen metrin häiriöalueen. Jos televisiomonitoria joutuu katsomaan läheltä tai kuuntelee tietokonetta silmukan kautta, nekin voivat pöristä, kun kuulolaite on T-asennossa.

Jukka Asumaa ei usko, että puhelinkeskustelut kuuluvat. Puhelinyhtiöt eivät ainakaan myönnä sellaista. Ongelma voi olla huonejärjestyksessä. Jos puhelin on lähellä naapurin induktiota, kuuluminen voi olla mahdollista. Silloin voi kokeilla muuttaa puhelimen paikkaa.

Jukka kertoo, että naapurin induktio voi kuulua, jos naapuri on ehtinyt laittaa induktion ensimmäisenä päälle. Näitä ongelmia voi poistaa kuulokojeen valinnalla. Jos kuulokojeessa on audioinput-liitäntä, sen avulla voi kuunnella tv:tä tai tietokonetta kuulolaite M-asennossa. Silloin ei naapurin induktio häiritse. Toinen tapa parantaa tilanne on, että molemmat hankkivat infrapuna-järjestelmän. □

Tulkkien koulutus kehittyy

Katri Pyykkö

Humanistisen ammattikorkeakoulun muodostaa 10 kansanopistoa. Mukana on myös Pohjois-Savon opisto. Sen opetusohjelmaan kuuluu viittomakielen tulkkien tutkinto. Nyt tämä tutkinto on muuttunut ammattikorkeakoulututkinnoksi. Sen pituus on 140 opintoviikkoa. Yksi opintoviikko vastaa 40 tunnin työviikkoa.

Uudessa tutkinnossa tulkit opiskelevat henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaan. 120 opintoviikkoa on yhteisiä opintoja. Opintojen loppuvaiheessa erikoistutaan. Opiskelija voi valita neljästä syventävien opintojen kokonaisuudesta. Ne ovat 1. viittomakieli, 2. tulkkaus, 3. viittomakommunikaatioon ohjaaminen (opettaminen) ja 4. kuurosokeille ja kuuroutuneille tulkkaaminen. **Pirkko Mikkonen** Pohjois-Savon opistosta kertoo, että syventäviä opintoja suunnitellaan parhaillaan. Kolmen vuoden kuluttua ensimmäiset tulkkio opiskelijat ovat edenneet niihin.

Kuurosokeille ja kuuroutuneille tulkkaamis -vaihtoehdon ensimmäinen

suunnittelukokous on ollut. Mukana oli myös kuurosokeiden edustajat. Pirkko Mikkonen kertoo, että eri tahoilta kysellään, mitä koulutuksen pitäisi sisältää. Viittomakielen lisäksi opetetaan suomenkielen mukaan viittomista samoin kuin kommunikatiotapoja. Putkeen ja kädestä käteen viittomista opetetaan myös.

Vaihtoehdossa saa perusvalmiudet tulkkaamiseen. Kun työskennellään, tulkin on osattava ottaa asiakkaan lähtökohdat huomioon. Uudessa tutkinnossa painotetaan työharjoittelua entistä enemmän. Opisto onkin jo tehnyt alustavan työnopimissopimuksen Suomen Kuurosokeat ry:n kanssa. Se tarkoittaa, että tulkkio opiskelijat pääsevät harjoittelemaan järjestön toimipaikkoihin, leireille ja kursseille. Koko 140 opintoviikon tutkinnosta on työnopimista 20 opintoviikkoa.

Pirkko Mikkonen vetoaakin Suomen Kuurosokeat ry:hyn ja kuurosokeisiin asiakkaisiin. Omia tarpeita pitää tuoda esiin opiskelijoille. Opiskelijat valitsevat uudessa tutkinnossa itse, mitä haluavat opiskella. □

Viittomakieli on luonnollinen kieli

Terhi Pikkujämsä

Moni meistä on opetellut viittomakieltä kursseilla, joissa opiskellaan ensin viittomia ja vähitellen siirytään lauseisiin. Itse tutustuin sormiaakkosiin ja viittomakielen alkeisiin 27 vuotta sitten Inger Lingrenin johdolla. Nyt olen saanut viittomakielen perusopinnot suoritettua.

Kuurojen kansanopisto järjestää viittomakielen perusopinnot opetuksen Jyväskylän yliopiston vaatimusten mukaisesti. Ne on tarkoitettu kuuleville että kuuroille. Opiskeluaika on 15 - 18 opintoviikkoa. Linjat ovat: äidinkielen linja ja vieraan kielen linja. Kuulevien pääsyvaatimus on viittomakielen A-tason tentti.

Kuurojen kulttuuri ja kieli

Opinnoissa tutustutaan kuurojen kulttuuriin. Kuurojen koulu ja kuurojen yhdistykset ovat luoneet viittomakielistä kulttuuria. Kuurojen kulttuuri on elämänmuoto. Sen edellytys on visuaalinen viittomakieli. Kulttuuriperinne siirtyy viittomakielen avulla sukupolvelta toiselle. Oman kielisen ympäristön merkitys on suuri kuuron hyvinvoinnin

kannalta. Kuurot eivät ole "huonosti puhuvia" tai "kielitaidottomia". Viittomakielellä pystyy ilmaistamaan mitä tahansa asioita.

Kuurot ovat kielivähemmistö. Kun kuuleva lapsi syntyy kuuleville suomenkielisille vanhemmille, on suomen kieli lapsen äidinkieli. Kun kuuro lapsi syntyy kuuroille vanhemmille, on viittomakieli hänen äidinkielensä. Äidinkieli on se kieli, jota lapsen vanhemmat käyttävät lapsen kanssa.

Kun kuuleville vanhemmille syntyy kuuro lapsi, hänen on vaikea oppia asioita, koska vanhemmat eivät osaa viittoa. Lapselle on opettava viittomakieltä ensikielenä. Ensikieli on se kieli, jota lapsi opettelee ja käyttää ensimmäisenä. Opettajalla pitäisi olla viittomakieli äidinkielenä ja viittomakielen opettajan pätevyys. Suomen kieli on tällöin lapselle toinen kieli.

Kouluissa kuurojen opetus olisi oltava viittomakielistä. Suomessa viittomakieltä hallitsevia opettajia on ollut viime vuosiin saakka vähän.

Viittomakielen teoria

Opinnoissa tutustuttiin myös viittomakielen tutkimukseen ja teoriaan. Jakso oli erittäin mielenkiintoinen. Viittomakielen rakenne perustuu käsien asentojen, käsimuotojen, liikkeiden ja liikkeen suuntiin sekä paikantamiseen. Paikkoja voivat olla neutraalitila, edessä oleva tila, pään, vartalon tai ei-dominoivan käden alue. Viittomiin liitetään usein ylävartalon pieniä asentomuutoksia, kasvojen ilmeitä ja vaihteleva rytmi.

Viittomakieltä voidaan myös kirjoittaa. Tutustuimme brittiläisen viittomakielen kirjoitukseen. Siinä on sovitut kirjoitusmerkkinsä viittoman paikalle, liikkeelle, liikkeen suunnalle, ranteen, kyynärvarren ja sormien liikkeille, sormien kontaktipinnalle ja käsien yhteispelille.

Viittomakielen opintoihin liittyi myös kuurosokeiden vaihtoehtoiset kommunikaatiotavat. Kokonaisvaltainen kommunikaatio perustuu kosketukseen ja kehon kieleen. Niiden avulla kuurosokea saa tietoa monipuolisesti.

Viittomakieli on samanlainen kuin mikä tahansa kieli, joka unohtuu, jos sitä ei käytä jatkuvasti. Kielen säilymisen ja oppimisen takia pitäisi olla täällä keskustoimistossa viittomakieltä käyttävä työntekijä. □

Terveisiä Ranskasta

Seija Troyano

Kun Suomi siirtyi kesäaikaan maaliskuun loppupuolella, osallistuin viikonloppuseminaariin Ranskassa, **Poitiers**'ssa. Seminaarin aihe oli kuurosokean ja tukihenkilöiden väliset suhteet. Aihetta käsiteltiin laajasti ja monesta näkökulmasta.

Usein ajatellaan, että kuuleva/näkevä puoliso tukee kuurosokeaa puolisoaan. Seminaarissa kuultiin erään avioparin näkemys asiasta. Kuuleva ja näkevä aviopuoliso kertoi, että hän saa aivan yhtä lailla tukea kuurosokealta puolisoaltaan. He kertoivat myös, mitä sukulaiset pohivat ääneen heidän seurusteluajanaan, kun heille selvisi, että perheenjäsen aikoo avioitua kuurosokean kanssa.

Seminaarissa puhuttiin myös siitä, että kuurosokea voi tuntea aivan samalla tavalla huolta ikääntyvistä vanhemmistaan kuin kuka tahansa. Saako hän mahdollisuuden huolehtia heistä ja millä tavalla? Entä, kun perheessä on kuulevia/näkeviä ja kuurosokeita sisaruksia? Millaiset heidän suhteensa ovat? Kyseises-

tä aiheesta alusti nainen, jolla on kuurosokea veli ja sisko.

Seminaarin pääpuheenvuoro käsiteli tukihenkilön ja vammaisen välistä suhdetta psyykkisestä, eettisestä ja sosiaalisesta näkökulmasta.

Luennoitsija korosti, että itsetunto on psyykkisen elämän perusta. Myös työntekijällä pitäisi olla hyvä itsetunto, että hän voi auttaa toisia. Puolesta tekeminen voi olla ongelma. Se voi johtaa siihen, että kuurosokeasta tulee "ympäristön vanhi": hän on riippuvainen toisista. Mielenkiintoisia asioita olivat myös tulkin ja oppaan etiikka ja työkseen tukihenkilöinä toimivien ammattihmisten vaatimukset.

Kuten aina kansainvälisissä tapahtumissa, viimeiseen iltaan kuuluu ohjelmaa, ruokailu ja vapaamuotoinen keskustelu. Isäntämme veivät meidät busseilla juhlatiloihin, joka oli valoisa ja jossa oli helppo liikkua.

Ohjelmatarjonnasta vastasivat ranskalaiset kuurosokeat ja sitä riitti. Mieleen jäi kuurosokeiden judonäytös. He olivat harjoitelleet judoa kuulevan/näkevän opettajan johdolla, jolla on musta vyö. Musta vyö tarkoittaa, että opettaja on alansa huippu. Ryhmään kuului sekä mie-

hiä että naisia. Näytös oli vaikuttava.

Yksi ylimääräinen "ohjelmanumero" järjestyi, kun Ruotsin kuurosokeiden puheenjohtaja Jane sai romanttisen syntymäpäiväyllätyksen mieheltään Laurilta. Lauri saapui yllättäen Ranskaan ja juhlatiloihin mukanaan sinisellä rusetilla solmittu paketti. Oli kutkuttavaa seurata Janen hämmästyntä ilmettä, kun käteen ilmestyi tuttu käsi. Paketista kuoriutui romanttinen kukkaseppelä ja sitten Janea vietiinkin jo tanssilattialle.

Lounaalla ennen kotiinlähtöä pöytäkeskustelu oli vauhdikasta. Siinä haaveiltiin kuurosokeiden omasta lomahotellista jossakin etelässä ja lämpimässä ..

Ja Ranskassa oli silloin jo kevät! □

Suomen Kuurosokeat ry:n
oppaita

Tulkinkäyttäjän opas
saatavilla mustavalko- tai pisteverso,
viittomakielinen video tai äänite.

Tulossa syksyllä
opas sosiaalipalveluista

XII Dbl:n Maailmankonferenssi Portugalissa

Heikki Majava

Deafblind Internationalin (Dbl) 12. maailmankonferenssi oli Portugalissa heinäkuussa. Siellä oli 64 maasta 611 kuurosokeiden parissa työskentelevää ammattilaista, kuurosokeaa ja kuurosokeiden vanhempia.

Dbl edistää kuurosokeiden oikeuksia. Tasa-arvoiseen osallistumiseen, koulutukseen sekä itsenäiseen elämään pyritään ympäri maailmaa. Dbl pyrkii tavoitteisiinsa parantamalla kuurosokeiden, heidän perheidensä, ammattityöntekijöiden ja muun yhteiskunnan välisiä vuorovaikutusta. Dbl edistää myös kuurosokeiden palvelujen laatua. Se rohkaisee tutkimusta sekä henkilöstön ammattitaidon kehittämistä ja heidän koulutustaan.

Dbl:n alaisuudessa on useita verkostoja (networks). Ne ovat ammattityöntekijöiden muodostamia. Ne edistävät tiedon ja tietämyksen leviämistä kuurosokeusasioissa.

* Kuurosokeutuneiden palveluihin, niiden tutkimukseen sekä alan koulutukseen keskittyy Acquired Deafblindness Network.

* Kuurosokeina syntyneiden kommunikaatiotapoja kehitetään Communication Networkin avulla.

* Syntymästään kuurosokeiden aikuisten palveluita kehitetään Congenital Deafblindness in Adults Networkissa.

* Alan henkilöstön ammattitaitoa kehitetään European Network on Staff Development (EUCO Unit) verkostossa.

* Usherin syndroomasta kerätään ja jaetaan tietoa sekä edistetään yleistä tietoisuutta syndroomasta European Usher Syndrome Network:ssa. Se tarjoaa myös tukea kansallisille usher-ryhmille.

Konferenssin alla pidettiin Dbl:n yleiskokous. **Marjaana Suosalmi** jätti puheenjohtajuuden. Hänen seuraajakseen valittiin **Michael Collins** USA:sta. Dbl järjestää Aasian konferenssin Intiassa vuonna 2000. Euroopan konferenssi on Hollannissa vuonna 2001. Euroopan konferenssin suunnitteluryhmässä on mukana **Seija Troyano**. Seuraava maailmankonferenssi pidetään vuonna 2003 Kanadassa. □

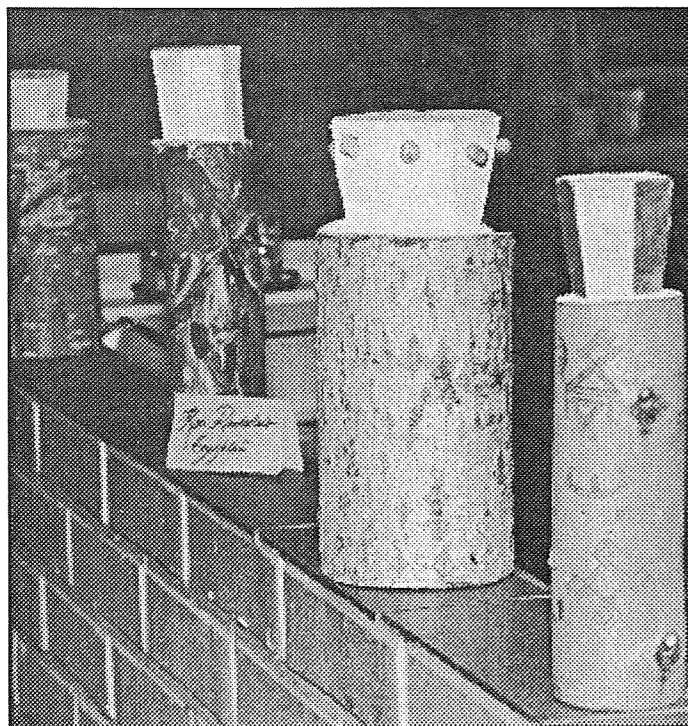
Lapin luonto innoituksen lähteenä

teksti/kuvat: Raili Karisaari

Kuurosokeus ei ole este luovalle työskentelylle. Tästä saatiin taas kerran vahvoja todisteita kuurosokeiden taidekurssilla. Se pidettiin Inarissa heinäkuun alkupuolella.

- Näkeminen saattaa olla jopa este luovalle työskentelylle ja siihen tarvittaville elämyksille, sanoi kuvataidelehtori **Irene Kangasniemi**. Irene vastasi kurssin opetuksesta. Hän on opettanut aikaisemminkin kuurosokeiden taideleireillä.

Kurssilaisten tekemiä puisia seitoja. Seita on kivi- tai puupatsas, jota saamelaiset ovat palvoneet.

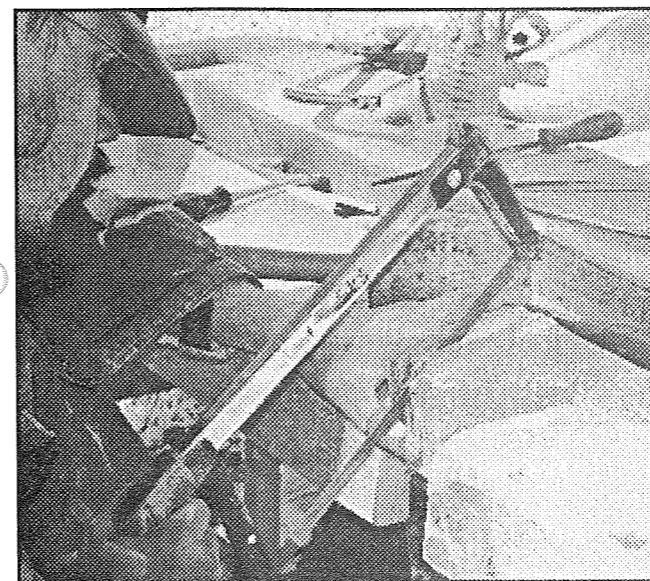
Kurssin teemana oli "Inari - inspiraatiomme". Kurssilaiset tutustuivat saamelaiseen kulttuuriin, elintapoihin, käsityöperinteeseen, luontoon ja luonnosta saataviin materiaaleihin. Näistä kertoi inarilainen **Ilmari Laiti**. Tietoja täydennettiin saamelaismuseo Siidassa toisena kurssipäivänä. Seuraavana päivänä kävi Lapin Kullankaivajain Liiton puheenjohtaja **Jaakko Kangasniemi**. Hän kertoi Lapin korukivistä ja niiden käsittelystä.

Elämykset olivat tärkeä osa kurssia. Veneretki Ukonkivelle jäi kaikille mieleen. Ukonkivi on kalliosaari keskellä Ukonsekkää, Inarinjärvellä. Se on saamelaisten ikivanha uhripaikka. Yksi ilta vierähti kalastuksen parissa. Kurssilaiset kokeilivat nuottakalastusta. Saalis valmistettiin nuotiolla maittavaksi ateriaksi.

Kurssilla maalattiin vesiväreillä, tehtiin taideteoksia puusta ja kivistä, asetelma kasveista ja lisäksi jokainen teki oman amuletin - kaulassa kannettavan taikakalun. Kurssin

teokset olivat päätöspäivänä esillä majapaikassa hotelli Kultahovin ravintolasalissa. Näyttely oli vaikuttava ja kurssilaiset olivat tyytyväisiä lopputulokseen. □

Kuva: Kiven työstäminen on tärkeää.

Kuva: Irene Kangasniemi neuvoo Outi Ahavaa kissamaalauksen teossa.

Kuva: Taidekurssilaiset tekivät astelmia kasveista. Puukepin päähän asetettiin pehmeä pallon muotoinen sieni. Siihen pisteltiin erilaisia kuivia kasveja.

